

2. CUARTO CURSO DE ESO

2.1. **Introdución e contextualización**

O coñecemento da sociedade, a súa organización e funcionamento ao longo do tempo é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se deu a estes achérganos datos sobre o pasado e permítenos albiscar algúns dos problemas do futuro. As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixos vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que contemplan a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Con todo a sociedade actual, cada vez máis complexa, require da intervención doutras disciplinas, como a Economía, a Socioloxía, a Ecoloxía ou a Historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias para a mellor comprensión da realidade social. Na ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende profundar nos coñecementos adquiridos polos estudantes na Educación Primaria, favorecer a comprensión dos acontecementos, procesos e fenómenos sociais no contexto en que se producen, analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade. A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques “O medio físico” e “O espazo humano”, e en cuarto curso céntrase na globalización. A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos da ESO.

No contexto espacial e socioeconómico no que vive o alumnado do IES Poeta Añón é moi importante para a súa formación como persoas entender tódolos procesos que se dan na bisbarra de Muros-Noia, e entendela como parte da historia de Galicia, de España e de Europa como ámbitos máis próximos. Interesa que desa historia o alumnado sexa capaz de comprender os acontecementos contemporáneos, séculos XIX e XX, como aqueles que máis axudaron a formar a sociedade na vivimos actualmente. Xa que logo o currículo céntrase nos feitos históricos acaecidos no mundo e tamén en España e Galicia durante estes dous últimos séculos.

2.2. **Contribución ao desenvolvemento das competencias clave**

Na descrición do modelo competencial inclúese o marco de descritores competenciais, no que aparecen os contidos reconfigurados desde un enfoque de aplicación que facilita o adestramento das competencias; recordemos que estas non se estudan, nin se ensinan: adéstranse. Para iso, é necesaria a xeración de tarefas de aprendizaxe que lle permita ao alumnado a aplicación do coñecemento mediante metodoloxías de aula activas.

Abordar cada competencia de xeito global en cada unidade didáctica é imposible; debido a iso, cada unha destas divídese en indicadores de seguimento (entre dous e cinco por competencia), grandes paires que permiten describila dun xeito máis preciso; dado que o carácter destes é aínda moi xeral, o axuste do nivel de concreción esixe que os devanditos indicadores se dividan, á súa vez, no que se denominan descritores da competencia, que serán os que «describan» o grao competencial do alumnado. Por cada indicador de seguimento encontraremos entre dous e catro descritores, cos verbos en infinitivo.

En cada unidade didáctica cada un destes descritores concrétase en desempeños competenciais, redactados en terceira persoa do singular do presente de indicativo. O desempeño é o aspecto específico da competencia que se pode adestrar e avaliar de xeito explícito; é, polo tanto, concreto e obxectivable. Para o seu desenvolvemento, partimos dun marco de descritores competenciais definido para o proxecto e aplicable a todas as materias e cursos da etapa.

Respectando o tratamento específico nalgúñas áreas, os elementos transversais, tales como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional, traballarase desde todas as áreas, posibilitando e fomentando que o proceso de ensinanza-aprendizaxe do alumnado sexa o máis completo posible.

Por outra parte, o desenvolvemento e a aprendizaxe dos valores, presentes en todas as áreas, axudarán a que os nosos alumnos e alumnas aprendan a desenvolverse nunha sociedade ben consolidada na que todos poidamos vivir, e en cuxa construción colaboren.

A diversidade dos nosos alumnos e alumnas, cos seus estilos de aprendizaxe diferentes, debeconducirnos a traballar desde as diferentes potencialidades de cada un deles, apoiándonos sempre nas súas fortalezas para poder dar resposta ás súas necesidades.

Na área de Xeografía e Historia, incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático, facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Esta área, como parte integrante das ciencias sociais, utiliza ferramentas que serven para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto. Polo tanto, estas

competencias desenvolveranse co uso de nocións estatísticas básicas, escalas numéricas e gráficas, operacións matemáticas sinxelas, representacións gráficas, selección de fontes de información, contraste de datos... En definitiva, o alumno ou a alumna será consciente de que os coñecementos matemáticos, científicos e tecnolóxicos teñen unha aplicabilidade real e funcional en moitos aspectos da súa propia realidade, capacitándoo para afrontar e resolver problemas da súa vida cotiá.

Así pois, traballaremos os seguintes descritores competenciais:

- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no medio natural e as repercusións para a vida futura.
- Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece ao noso redor e responder preguntas.
- Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico.
- Expresarse con propiedade na linguaxe matemática.

Comunicación lingüística

A materia de Xeografía e Historia intervén no desenvolvemento da Competencia lingüística en varios aspectos: en primeiro lugar, a través do coñecemento e do uso correcto do vocabulario específico da materia, para construír un discurso preciso e expresalo de xeito oral ou escrito; en segundo lugar, ao utilizar diferentes variantes do discurso, asociado aos contidos, en especial, a descrición, a narración e a argumentación; en terceiro lugar, grazas á lectura comprensiva e a interpretación de textos ou o comentario de imaxes, para potenciar o uso da linguaxe icónica. Por outra parte, esta materia está intrinsecamente relacionada coa busca de información, tanto en fontes orais como escritas, e a propia construción do coñecemento a través dun proceso que vai desde a información ata as interpretacións explicativas. É importante que o correcto uso do vocabulario da materia, adquirido e precisado durante a etapa de Secundaria, se afiance e se incorpore á linguaxe habitual do alumnado.

Polo tanto, destacaremos os descritores seguintes:

- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais.
- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para un mellor uso desta.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencia dixital

A Competencia dixital é fundamental para que o alumnado comprenda os fenómenos xeográficos, sociais e culturais, e que saiba traballar coa información (obtención, selección, tratamento, análise...), procedente de moi diversas fontes, tanto tradicionais, coma audiovisuais e dixitais, e non todas co mesmo grao de fiabilidade e obxectividade. Por iso, a información obtida debe ser analizada desde parámetros esixentes, a comparación exhaustiva e crítica das fontes. A obtención e tratamento dixital da información require, ademais, unha serie de coñecementos e habilidades que son necesarios para que o alumnado se desenvolva e sexa competente nun ámbito dixital. Do mesmo modo, preténdese que o alumno ou a alumna cree contidos dixitais en distintos formatos, á vez que desenvolve unha actitude responsable respecto ás limitacións e a seguridade do uso das novas tecnoloxías da información.

Para iso, nesta área, traballaremos os seguintes descritores da competencia:

- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar e expoñer información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Conciencia e expresións culturais

A relevancia dos feitos culturais e artísticos nos contidos desta materia é o que pon de manifesto a importancia desta competencia. O alumnado poderá coñecer e comprender

as obras artísticas e culturais máis significativas na historia da humanidade. Obxectivo fundamental é que, a través da observación minuciosa da obra artística, valore e se sensibilice cara a todo o artístico e cultural. O interese, aprecio e respecto polo patrimonio cultural e artístico convértese no elemento fundamental do desenvolvemento desta competencia que lle permite desenvolver un espírito crítico e lle facilita ao alumno ou a alumna a comprensión da relación entre as manifestacións artísticas, os feitos históricos e as sociedades que as crean.

Polo que nesta área, traballaremos os seguintes descritores:

- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
- *Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas

A Competencia social e cívica é primordial para abordar a materia de Xeografía e Historia, xa que comprender a ardua e cambiante realidade social é un dos aspectos principais dos seus contidos. O coñecemento de diferentes realidades sociais ao longo do tempo fai que sexa ineludible a súa comparación coa realidade actual, e favorece que o alumnado comprenda que estas realidades se van forxando ao longo do tempo, e que, por iso mesmo, poden cambiar, polo que debe ser tolerante coas que se producen no seu ámbito e noutros ámbitos diferentes ao seu. O alumno ou a alumna asimila que vive nunha sociedade cada vez máis plural e globalizada, na que convive con culturas diferentes.

Esta competencia permite que o alumnado poña en práctica os coñecementos aprendidos, aplicándoos ao seu ámbito social e converténdoo nun cidadán ou unha cidadá activo ou activa capaz de dar resposta aos problemas e fenómenos da súa realidade social, interactuando con outras persoas e grupos, favorecendo a tolerancia e o respecto a todos á vez que desenvolve o talante democrático.

Para iso, adestraremos os seguintes descritores:

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes, e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

A participación activa do alumno ou a alumna nos procesos de toma de decisións que afecten a súa aprendizaxe favorece a toma de conciencia deste no que se refire ao seu protagonismo no seu proceso de ensinanza-aprendizaxe. Trátase de potenciar a súa capacidade de transformar as súas ideas en accións, actuando con criterio e determinación, tomando decisións e asumindo os riscos e as consecuencias futuras destas decisións.

O alumnado deberá adestrar a capacidade de liderar con responsabilidade procesos e traballos cooperativos, actuando con responsabilidade nos seus hábitos cotiáns e no seu ámbito familiar e escolar.

Os descritores que adestraremos son:

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Contaxiar entusiasmo pola tarefa e ter confianza nas posibilidades de alcanzar obxectivos.
- Priorizar a consecución de obxectivos grupais sobre os intereses persoais.
- Configurar unha visión de futuro realista e ambiciosa.
- Encontrar posibilidades no ámbito que outros e outras non aprecian.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.

Aprender a aprender

A Competencia en aprender a aprender permite que o alumnado dispoña de habilidades ou de estratexias que lle faciliten a aprendizaxe ao longo da súa vida (busca, organización e recuperación da información...), e que desenvolva a súa curiosidade por adquirir novos

coñecementos, capacidades e actitudes que lle permitan desenvolverse e crecer como persoa. Neste sentido, esta materia debe fomentar no alumnado o desexo de indagar no pasado, no seu ámbito e analizar e interpretar os fenómenos xeográficos, históricos e culturais para dar respostas ás formulacións do ser humano, á vez que desenvolve a súa capacidade de aprender a aprender de xeito autónomo e permanente. Presupóntamén que poida adaptarse crítica e reflexivamente aos cambios que poidan producirse na súa vida, é dicir, que lles aplique similares instrumentos aos que empregou na análise da realidade social (histórica e xeográfica) ao longo desta etapa de Secundaria obrigatoria.

Traballaremos os seguintes descritores de xeito prioritario:

- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se han de realizar no proceso de aprendizaxe.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

2.3 Obxectivos

- Analizar as características do «Antigo Réxime» desde distintas perspectivas.
- Reflexionar sobre os avances da revolución científica dos séculos XVII e XVIII.
- Analizar o movemento cultural e social en Europa e América coa Ilustración.
- Identificar e comprender os distintos procesos revolucionarios nos EEUU, Francia, e España, afondando nos feitos que os motivaron, o seu alcance e as súas limitacións.
- Entender as causas da Revolución Francesa e describir os feitos máis relevantes.
- Comprender a evolución de España e Galicia a través dos cambios económicos provocados pola industrialización do país, afondando nos avances e sacrificios e/ou proles e contras deste proceso.
- Afondar no imperialismo, a súa evolución, as potencias imperialistas e a repartición de poderes no mundo.
- Identificar os aspectos principais da interconexión entre a «Gran Guerra» e a Revolución Rusa.

- Identificar os avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.
- Recoñecer no Romanticismo a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, expresionismo, etc.
- Analizar os acontecementos, fitos e procesos ocorridos no período de entreguerras.
- Afondar nas causas que provocaron o auxe dos fascismos.
- Coñecer os feitos e contextos dos distintos acontecementos bélicos.
- Identificar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX.
- Identificar as bases do estado do «WelfareState» en Europa.
- Analizar a Guerra Fría desde as relacións entre EE.UU. e a URSS.
- Reflexionar sobre a evolución da ditadura en España e Galicia..
- Interpretar a repercusión mundial da crise económica.
- Analizar as causas e consecuencias do derrubamento da URSS.
- Comprender o proceso de constitución da Unión Europea.
- Coñecer e identificar algúns factores da globalización.
- Recoñecer o que supuxo a revolución tecnolóxica e os cambios fundamentais que provocou.
- Valorar o legado histórico, recoñecendo a súa influencia no que temos no presente.

2.4 Estándares de aprendizaxe

O currículo da área de Xeografía e Historia agrúpase en varios bloques.

Na súa redacción, respectarase a numeración dos estándares de aprendizaxe tal e como aparece no Decreto 86/2015, do 25 de xuño, da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria polo que se establece para a Comunidade Autónoma de Galicia o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria.

A partires deles o alumnado deberá adquirir uns coñecementos e destrezas básicas que lle permitan adquirir unha cultura social; os alumnos e alumnas deben identificarse como axentes activos e recoñecer que das súas actuacións e coñecementos dependerá o desenvolvemento do seu ámbito.

- 1) Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.
- 2) Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.
- 3) Coñecer os avances da revolución científica desde os séculos XVII e XVIII.

- 4) Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.
- 5) Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.
- 6) Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.
- 7) Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.
- 8) Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.
- 9) Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.
- 10) Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais.
- 11) Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.
- 12) Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.
- 13) Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.
- 14) Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.
- 15) Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.
- 16) Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.
- 17) Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.
- 18) Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil.
- 19) Coñecer as causas da II Guerra Mundial.
- 20) Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.

- 21) Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.
- 22) Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945 e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.
- 23) Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.
- 24) Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do «WelfareState» en Europa.
- 25) Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.
- 26) Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.
- 27) Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.
- 28) Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.
- 29) Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.
- 30) Entender a evolución da construción da Unión Europea.
- 31) Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a revolución tecnolóxica.
- 32) Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.
- 33) Recoñecer que o pasado non está «morto e enterrado», senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.
- 34) Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.
- 35) Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

36) Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.

33) Recoñecer que o pasado non está «morto e enterrado», senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.

34) Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

35) Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

36) Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

2.5 Grao mínimo de consecución dos estándares. Mínimos esixibles

Os criterios de avaliación serán o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describe o que se quere valorar e que o alumnado debe lograr rematado o curso. Establecemos a porcentaxe que debe alcanzar para cada un dos estándares, son os que seguen:

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Com. Clave	Grado mínimo de consecución
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789			
B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	B1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	CSC CAA CCL	Diferencia correctamente en documentos as características dos sistemas políticos absolutista e parlamentario. 80%
	B1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	CSC CAA CCL	Elabora mapas sinópticos coherentes coas características económicas, sociais e políticas do Antigo Réxime. 70%
B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en	B1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúnhas monarquías.	CSC CCEC CCL	Describe aceptablemente as propostas reformistas dos ilustrados e a súa pegada nas políticas desenvolvidas polas monarquías europeas do XVIII. 80%

América.			
B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	B1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	CSC CMCCT CAA	Elabora sínteses explicando correctamente as características básicas do progreso no coñecemento científico durante os séculos XVII e XVIII partindo de documentos e imaxes. 60%
	B1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	CSC CMCCT	

Bloque 2.- A Era das Revolucións Liberais

B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	B2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	CSC CAA CCL	Analiza documentos, imaxes e secuencias de películas, con preguntas guía, para elaborar redaccións e mapas sinópticos describindo coherentemente as causas, as características, os actores e as consecuencias das <i>revolucións liberais</i> . 60%
	B2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	CSC CAA CCL	
B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	B2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	CSC CAA CCL	Elabora composicións e mapas sinópticos identificando os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América durante a segunda metade do século XVIII e a primeira do XIX, respondendo correctamente a preguntas concretas e usando documentos e imaxes. Demostra que coñece as achegas deses procesos á cultura política contemporánea. 80%
	B2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	CSC CAA CCL	
	B2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	CSC CAA CCL	

Bloque 3.- A Revolución Industrial

B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	B3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	CSC CAA CCL	Elabora correctamente mapas conceptuais describindo as novas materias primas, fontes de enerxía, medios de transporte e sectores produtivos da primeira vaga da industrialización. 90%
B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser	B3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de	CSC CAA	Utiliza documentos, imaxes, series de datos, gráficas e secuencias de películas

un país pioneiro nos cambios.	Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	CCL	para elaborar composicións nas que analiza e compara as características e as consecuencias dos procesos industrializadores en diversos estados europeos e doutros continentes. 70%
	B3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	CSC CAA CCL	
B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	B3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	CSC CSIE CCL	Describe oralmente ou por escrito as consecuencias negativas da industrialización no referido ás pésimas condicións de vida e de traballo das familias obreiras, partindo de documentos, imaxes, series de datos, gráficas e secuencias de películas. 70%
B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	B3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	CSC	Elabora mapas conceptuais e composicións que describan coherentemente as características da industrialización en Cataluña, Euskadi, Andalucía e Galicia, sinalando as consecuencias económicas, políticas e sociais durante o século XIX. 70%
B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais	B3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	CSC CAA CMCCT	Elabora correctamente un eixe cronolóxico no que figuren os principais avances científicos e tecnolóxicos que tiveron repercusión no proceso industrializador durante o século XIX. 60%

Bloque 4.- A O Imperialismo do S. XIX e a primeira guerra mundial

B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	B4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	CSC CAA CCL	Identifica correctamente os territorios coloniais en mapas mudos de África e Asia. 80%
	B4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	CSC CCL	Describe verbalmente ou por escrito as xustificacións do colonialismo partindo de textos e imaxes. 60%
B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	B4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	CSC CAA	Describe as causas do imperialismo e as características da dominación colonial en composicións e responde correctamente a preguntas concretas usando mapas, documentos e imaxes fornecidos adhoc. 80%

B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	B4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	CSC CAA	Elabora un mapa sinóptico explicando coherentemente as causas que levaron a Gran Guerra e os intereses dos contendentes. 80%
	B4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	CSC CAA	Describe acertadamente as consecuencias políticas da Gran Guerra partindo de imaxes, mapas e documentos referidos aos tratados de paz. 70%
	B4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	CSC CAA CCL	Explica aceptablemente a percepción da traizón na retagarda e a xenreira contra do <i>diktat de Versailles</i> na sociedade alemana da posguerra partindo de documentos e discursos políticos da época. 70%
B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	B4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	CSC CAA CCL	Realiza composicións e/ou mapas conceptuais nos que figuran correctamente as causas da revolución soviética, os actores principais e os seus intereses, as características e fases do proceso revolucionario e as consecuencias do triunfo bolxevique. 80%
B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	B4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	CSC CAA CCL CCEC	Comenta verbalmente e/ou por escrito as características de obras pictóricas, escultóricas e arquitectónicas representativas dos movementos culturais do século XIX: Romanticismo, realismo e impresionismo, respondendo acertadamente a preguntas concretas e usando imaxes específicas. 70%
	B4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	CSC CAA CCL CCEC	

Bloque 5.- A época de entreguerras (1919-1939)

B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	B5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	CSC CAA CCL	Utiliza documentos, series de datos, representacións gráficas, imaxes e secuencias de películas para elaborar composicións e/ou mapas conceptuais describindo a evolución económica, política, social e cultural do mundo entre 1918 e 1929. 70%
	B5.1.2. Relaciona cuestións concretas do pasado co presente e posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	CSC CAA	
	B5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	CSC CAA CCL	Explica verbalmente e/ou por escrito o contexto sociopolítico das reivindicacións sufraxistas salientando a súa achega á

			universalización dos dereitos e á democratización da sociedade. 60%
B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	B5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	CSC CCL	Describe os diversos factores económicos, políticos e sociais que facilitaron o auxe do fascismo na Europa de entreguerras partindo de documentos, imaxes e secuencias de películas. 80%
B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	B5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	CSC CCL	Elabora un mapa conceptual ou unha composición explicando correctamente as causas, as características, os obxectivos e as consecuencias das políticas reformistas aplicadas durante o bienio republicano socialista (1931-1933). 70%
	B5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	CSC CAA CCL	Explica coherentemente as razóns da radicalización política entre 1934 e 1936, no contexto da expansión dos fascismos en Europa e da perda do poder político polas elites da sociedade española. 80%

Bloque 6.- As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)

B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	B6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	CSC CAA	Elabora un mapa sinóptico recollendo as causas da SGM e as características dos bandos contendentes. 80%
B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	B6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	CSC CAA	Completa mapas mudos sinalando correctamente a evolución do conflito e os cambios territoriais derivados en Europa e en Asia. 70%
	B6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	CSC CAA CCL	Describe correctamente a evolución da guerra dende a invasión da URSS e entrada de EEUU na loita contra potencias fascistas e Xapón. 80%
	B6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	CSC CAA CCL	Redacta sinteticamente as consecuencias políticas e económicas da guerra para Europa, América, África e Asia. 80%
B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	B6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	CSC	Describe correctamente as características do Holocausto partindo de sitios virtuais, imaxes, textos e secuencias de películas, demostrando que coñece a significación dese termo en relación cos de <i>xenocidio</i> e <i>crime contra</i>

			a 90% Humanidade.
B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	B6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	CSC CAA CCL	Explica acertadamente as características da guerra fría en mapas conceptuais e composicións que recollan os conflitos rexionais dese período. 80%
	B6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	CSC CAA CCL	Elabora composicións nas que describe correctamente as causas e as características dos procesos descolonizadores en África e Asia como contexto das guerras de Vietnam, Alxeria, Mozambique e Angola e do conflito árabe-israelí, partindo de distintas fontes. 70%
B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	B6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	CSC CCL	Elabora mapas conceptuais e/ou composicións distinguindo as características do proceso descolonizador dos territorios dominados por británicos e franceses en Asia e África. 60%
	B6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	CSC CAA	

Bloque 7.- A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético

B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "WelfareState" en Europa.	B7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "WelfareState" en Europa.	CSC CAA CCL	Compara os avances económicos nas democracias populares e nos estados europeos que desenvolveron o Benestar Social, realizando mapas conceptuais e narrativas sintéticas guiadas por preguntas con distintas fontes. 70%
	B7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	CSC	
B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	B7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	CSC CAA CCL	Analiza series de datos e representacións gráficas sobre as consecuencias económicas, políticas e sociais da <i>crise do petróleo</i> nos anos setenta. 60%
B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	B7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	CSC	Analiza imaxes do NODO, películas, prensa, testemuños orais, obras literarias e sitios virtuais realizando mapas conceptuais e composicións onde explique correctamente a evolución económica, cultural e política da sociedade española baixo a ditadura franquista.

	B7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	CSC CAA CCL	Demostra que coñece as características e as consecuencias da represión, das políticas autárquicas e <i>desarrollistas</i> desde 1939 ata 1975, partindo da análise de fontes de diversa natureza. 70%

Bloque 8.- O mundo recente entre os Séculos XX e XXI

B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	B8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	CSC CAA	Describe acertadamente , verbalmente ou por escrito, os cambios económicos, políticos e sociais partindo de mapas, textos, táboas, representacións gráficas. 70%
	B8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	CSC	Elabora un mapa conceptual e/ou unha composición argumentando os efectos positivos e os custos do estado de benestar social. 70%
B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	B8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	CSC CAA CCL	Describe acertadamente as causas e as consecuencias da quebra das ditaduras comunistas realizando mapas conceptuais e enchendo mapas políticos cos cambios territoriais. 60%
B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.	B8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	CSC CAA CCL	Elabora mapas conceptuais recollendo os principais factores, feitos e actores do proceso de <i>transición</i> (1975-1982), salientando a participación do Rei D. Xoán Carlos I, as medidas reformistas dos gobernos de Adolfo Suárez e a evolución da situación política nun contexto de crise económica e mobilización social a prol da democratización. Analiza correctamente discursos, cancións, secuencias de películas e novas de prensa da época. 70%
	B8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	CSC CCL	
	B8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos	CSC CAA CCL	

	asociativos en defensa das vítimas, etc.		democracia, demostrando que coñece as súas consecuencias e os padecementos de todas as vítimas. 50%
8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.	B8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	CSC CAA CCL	Elabora mapas sinópticos e narrativas sintéticas sobre o proceso de construción económica e política da U.E. partindo de discursos, series de datos, representacións gráficas e novas de prensa. 60%

Bloque 9.- A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do Século XX e principio do XXI

B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	B9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	CSC CD CCL CAA CSIE	Analiza e compara novas de prensa , secuencias de películas, series de datos e representacións gráficas para describir as características, os factores e as consecuencias, económicas, políticas sociais e culturais da globalización. 40%
	B9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	CSC CAA CCL	Argumenta verbalmente e por escrito sobre as relacións entre eurocentrismo, imperialismo e globalización. 50%
B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	B9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	CSC CAA CCL CD	Elabora un mapa conceptual coas características da sociedade do coñecemento, sinalando as consecuencias da <i>fenda dixital</i> derivada do desigual acceso ás TIC a escala territorial e social. 50%
B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	B9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	CSC CD CAA CCL CM CT CSIE	Elabora mapas conceptuais e narrativas sintéticas explicando as consecuencias sociais e medioambientais da globalización, demostrando que coñece as vantaxes dos modelos de desenvolvemento sustentable. 70%

Bloque 10.- A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía

	B10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas	CSC CMC	Elabora narrativas sintéticas comparando a sustentabilidade ambiental

B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	CAA CCL	e social dos sistemas económicos preindustriais, industriais e posindustriais, partindo de documentos. 70%
	B10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	CSC CAA	Explica os avances nunha cultura de paz e cooperación en Europa en composicións que utilicen documentos escritos, imaxes e series de datos. 60%
	B10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	CSC CM CT CAA	Elabora mapas conceptuais e narrativas sintéticas comparando as características do proceso industrializador durante os século XIX e XX coa globalización actual. 60%
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT	Elabora eixes cronolóxicos e mapas conceptuais nos que sitúa acertadamente feitos, procesos e acontecementos históricos demostrando que manexa correctamente os conceptos de sucesión, duración e simultaneidade. 90%
	B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CM CT	
B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	B10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT	Elabora eixes cronolóxicos e mapas conceptuais comparando a evolución económica, política e cultural de sociedades coetáneas. Compara as semellanzas e as diferenzas económicas, políticas e culturais entre sociedades diacrónicas dun mesmo espazo territorial. 50%
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	CSC CCL	Demostra o uso preciso de conceptos propios da materia en narrativas sintéticas e mapas conceptuais. 50%

2.6 Contidos, temporalización e concreción de estándares de aprendizaxe por unidade didáctica

1.a Unidade 1: a crise do antigo réxime

Nesta unidade, os alumnos estudarán a crise do Antigo Réxime e cales foron os seus fundamentos. Analizarán a sociedade e a economía do Antigo Réxime e as distintas formas de goberno.

Coñecerán a Ilustración e aos seus pensadores e como, a partir destas novas ideas, se constitúe o despotismo ilustrado.

Prestarase especial atención ao desenvolvemento desa etapa en España e á guerra de Sucesión que supuxo a chegada dos Borbóns, así como á situación de Galicia no século XVIII.

Analizarán o despotismo ilustrado e a vida e a cultura na corte dos Borbóns. Tamén interpretarán esquemas e liñas do tempo e analizarán e compararán textoshistóricos. Como tarefas finais, valorarán a prensa do século XVIII e realizarán un percorrido polo Madrid de Carlos III.

1) CONTIDOS

- Antigo Réxime e Ilustración.
- A sociedade e a economía do Antigo Réxime
- As distintas formas políticas.
- O despotismo ilustrado.
- O século XVIII en España (I). Os Borbóns.
- O século XVIII en España (II). As reformas borbónicas.
- Galicia no século XVIII.

2) OBXECTIVOS

- Identificar o concepto de Antigo Réxime e comprender a importancia histórica da Ilustración.
- Distinguir os cambios políticos e nas relacións internacionais acontecidos no século XVIII.
- Relacionar os cambios económicos do século XVIII con políticas económicas concretas.
- Describir as transformacións agrarias, na artesanía e no comercio acontecidas no século XVIII, comparándoas co Antigo Réxime.
- Apreciar as transformacións sociais e na vida cotiá.

- Recoñecer as bases da instauración dos Borbóns en España.
- Mostrar a importancia do reformismo borbónico no século XVIII.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Establece, a través da análise dos textos, a diferenza entre Absolutismo e Parlamentarismo.
- Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.
- Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.
- Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Analiza textos e interpreta esquemas relacionados con aspectos propios do absolutismo e o parlamentarismo.
- Analiza, identifica e compara as características da sociedade e a economía do Antigo Réxime e da Ilustración.
- Recoñece e describe os distintos sistemas de goberno dos comezos do século XVIII.
- Identifica aos pensadores máis importantes do século XVIII e o seu pensamento.
- Valora a importancia das ideas da Ilustración na evolución da ciencia.

5) TEMPORALIZACIÓN

O estudo desta unidade farase en 7 sesións que irán desde a segunda semana de outubro ata finais do mes.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.
- Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.
- Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.

- Relacionar o fin da casa de Austria, a guerra de Sucesión, e a instauración dos Borbóns no trono de España.

CONTIDOS TRANSVERSAIS

Comprensión lectora. O Estado absoluto ; A división de poderes ; A Enciclopedia, medio de difusión da Ilustración; Decretos de Nova Planta; Comparar o pensamento dos ilustrados.

Expresión oral e escrita. Debater sobre a función da prensa hoxe e no século XVIII ; explicar as causas e consecuencias do motín de Esquilache; explicar por que destacaron determinados personaxes do século XVIII.

Comunicación audiovisual. Mapa de Europa no século XVIII; a pirámide do Antigo Réxime; os símbolos de poder de Luís XV de Francia; territorios cedidos por España como consecuencia do Tratado de Utrecht; os Borbóns españois no século XVIII; A familia de Carlos IV, obra de Francisco de Goya.

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Procura de información en Internet sobre a Enciclopedia, a colonización de Serra Morena e sobre Jovellanos.

Emprendemento. Interpretar a pirámide do Antigo Réxime; comparar o pensamento dos ilustrados; analizar a revolución científica da Ilustración.

Educación cívica e constitucional. O parlamentarismo e as ideas ilustradas.

1.b Unidade 2: revolucións liberais e nacionalismos

Nesta unidade os alumnos estudarán as revolucións burguesas do século XVIII: a Revolución americana, orixe da independencia, o comezo da Revolución francesa, a radicalización posterior e o seu fin, A Europa napoleónica e a Restauración. Continuarán estudando as novas ondas revolucionarias de principios do século XIX e os movementos que levaron á independencia de Grecia e á unificación de Italia e Alemaña. Interpretarán mapas, e liñas do tempo e analizarán e compararán textos históricos. Como tarefas finais valorarán a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán e o papel que desempeñaron as mulleres na Revolución francesa.

1) CONTIDOS

- A revolución americana. As orixes da independencia.
- O comezo da Revolución francesa. As orixes da Revolución.
- A radicalización da Revolución. O Directorio e a fin da Revolución.
- A Europa napoleónica. O Consulado. O Imperio napoleónico.
- A Restauración. O Congreso de Viena. As alianzas internacionais contra a Revolución.
- Novas ondas revolucionarias no século XIX. As revolucións de 1820 e 1830. As revolucións de 1848.
- Os nacionalismos. A unificación de Italia.
- A unificación de Alemaña. Alemaña antes da unificación. As fases da unificación.

2) OBXECTIVOS

- Analizar os procesos revolucionarios que acabaron co Antigo Réxime.
- Diferenciar a revolución de Estados Unidos, analizando as súas causas, desenvolvemento e consecuencias políticas.
- Coñecer as causas profundas e inmediatas da Revolución Francesa, e apreciar a importancia da Asemblea Nacional.
- Identificar as etapas da Revolución Francesa.
- Coñecer aspectos da vida cotiá durante a Revolución Francesa.
- Interpretar a importancia do período napoleónico en Europa.
- Resumir o período histórico da Restauración e coñecer as novas ideoloxías: liberalismo e nacionalismo.
- Identificar os principais feitos das revolucións liberais en Europa.
- Sacar conclusións sobre os nacionalismos, os seus exemplos e principais consecuencias.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Relaciona o concepto de revolución cos cambios en diversos campos.
- Elabora un eixe cronolóxico cos principais acontecementos no proceso de independencia dos Estados Unidos.
- Comenta os principais documentos da revolución norteamericana.
- Diferencia as causas da Revolución Francesa.
- Distingue as etapas da Revolución Francesa e os seus acontecementos máis relevantes.

- Caracteriza nacionalismo e liberalismo.
- Compara as revolucións liberais do século XIX en Europa.
- Compara as unificacións alemá e italiana.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Comprende as causas e as consecuencias das revolucións AMERICANA E FRANCESA e valora o legado das mesmas.
- Comprende as causas e as consecuencias das revolucións da primeira metade do século XIX e valora o legado das revolucións e dos nacionalismos.
- Explica as distintas fases da unificación de Italia interpretando mapas históricos.
- Explica as distintas fases da unificación de Alemaña interpretando mapas históricos.

5) TEMPORALIZACIÓN

O segundo tema explicárase e traballárase durante 7 sesións, é dicir, a última semana de outubro e a primeira de novembro.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.
- Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.
- Diferenciar causas, desenvolvemento e consecuencias no proceso de independencia das colonias de Norteamérica e na Revolución francesa, e explicar os seus principais documentos.
- Identificar os caracteres básicos da época da Restauración, e diferenciar o liberalismo e o nacionalismo.

*** CONTIDOS TRANSVERSAIS**

- Comprensión lectora. A Declaración de Independencia; O terceiro estado segundo Sieyès; Os símbolos da Revolución; Verdi e a unificación italiana. A nación alemá. Declaración de Dereitos de Virxinia.
- Expresión oral e escrita. A ideoloxía da restauración: cuestións e actividade 6; Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán.
- Comunicación audiovisual. Mapa das trece colonias no ano 1776; O xuramento do Xogo da Pelota, obra de Jacques Louis David; Liña do tempo: as fases da

Revolución Francesa; Mapa do Imperio napoleónico en 1812 e liña do tempo do consulado e o Imperio de Napoleón; Mapa das revolucións de 1820, 1830 e 1848; Interpretar os mapas de Italia antes e despois da unificación; Interpretar o mapa da unificación de Alemaña.

- O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Busca información sobre o papel da muller na Revolución francesa.
- Emprendemento. Investiga os cambios na vida cotiá durante a Revolución francesa.
- Educación cívica e constitucional. Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán.
- Valores persoais. Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán.

1.c Unidade 3. A revolución industrial e os cambios sociais

Nesta unidade os/as alumnos/as estudarán a orixe da Revolución industrial, a Primeira Revolución Industrial en Gran Bretaña e a posterior expansión a Estados Unidos, Europa e Asia. Estudarán tamén os efectos da industrialización na poboación, a nova división de clases da sociedade e o nacemento do movemento obreiro, farán tamén nesta unidade unha análise dos cambios nos transportes e o impacto do ferrocarril, as primeiras cidades industriais e as fábricas téxtiles; e valorarán o legado das revolucións industriais.

1) CONTIDOS

- A orixe da Revolución Industrial.
- A Primeira Revolución Industrial.
- A revolución dos transportes.
- A Segunda Revolución Industrial.
- A expansión da Revolución Industrial.
- Os efectos da industrialización na poboación.
- A sociedade de clases: as clases altas; as clases medias e baixas.
- O nacemento do movemento obreiro.
- Análise do impacto do ferrocarril.
- Análise das migracións do século XIX.
- Comparación das formas de vida a través da pintura.
- Comparación das ideoloxías marxista e anarquista.

2) OBXECTIVOS

- Distinguir o concepto de Revolución Industrial e explicar a importancia que tivo no modelo inglés a revolución agraria.
- Comprender a importancia da revolución demográfica e doutros factores da Revolución Industrial: transportes, máquina de vapor, etc.
- Analizar a mecanización da industria, resaltando as transformacións técnicas e na organización do traballo, e a súa aplicación nos sectores téxtil e siderúrxico.
- Analizar e comparar a industrialización de diferentes países de Europa, América e
- Diferenciar as consecuencias económicas da Revolución Industrial.
- Explicar as consecuencias sociais da Revolución Industrial.
- Formar redes conceptuais sobre as condicións laborais do proletariado industrial.
- Formar redes conceptuais sobre o nacemento do movemento obreiro.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.
- Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.
- Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.
- Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.
- Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Interpreta a imaxe das primeiras fábricas téxtils analizando as condicións de traballo e o trato aos obreiros que traballaban nelas.
- Interpreta un mapa analizando a relación entre o nivel de industrialización e a mellora da rede de transportes.
- Estuda os procesos de industrialización en Gran Bretaña, no continente europeo, en Estados Unidos e en Xapón, sitúaos no tempo e no espazo xeográfico.
- Analiza textos e imaxes que describen as condicións de traballo das mulleres e dos nenos nas cidades industriais do século XIX e principios do XX.
- Analiza un eixe cronolóxico cos avances técnicos que caracterizan á época das revolucións industriais.

5) TEMPORALIZACIÓN

O estudo da unidade 3 abranguerá as 3 derradeiras semanas do mes de novembro, o que fará un total de 8 clases.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais.
- Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.
- Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.
- Coñecer e explicar as principais causas e consecuencias económicas da industrialización.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Unha investigación sobre a natureza e causas da riqueza das nacións; Riscos do ferrocarril; Cambios nos transportes; O nacemento dun imperio industrial; Valores da clase media; O marxismo. O anarquismo.
- **Expresión oral e escrita.** O traballo en cadea; Matrimonios de conveniencia.
- **Comunicación audiovisual.** Gráfico do movemento natural da poboación inglesa e Caricatura sobre os posibles efectos da vacina da varíola; Mapa da industrialización británica en 1800 e diagrama de barras sobre as exportacións de tecidos británicos en 1820 e 1840; esquemas sobre a redución da duración das viaxes grazas ao ferrocarril; mapas de Europa coa rede ferroviaria en 1880 e as distintas industrias a finais do XIX; mapa das migracións mundiais entre 1820 e 1914.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investiga e opina sobre os efectos da revolución industrial.
- **Emprendemento.** Resolve un caso práctico. A revolución industrial na vida cotiá.
- **Educación cívica e constitucional.** Analizar a Revolución Industrial a través de novelas.
- **Valores persoais.** En que condicións traballaban as mulleres e os nenos?

1.d Unidade 4. España no século XIX

Nesta unidade os alumnos estudarán a Guerra da Independencia española, as Cortes de Cádiz e o reinado de Fernando VII e a independencia das colonias hispanoamericanas; estudarán despois o reinado de Isabel II e a construción do estado liberal, a República e a Restauración de Alfonso XII, analizarán a historia a través das caricaturas da época e un organigrama dos partidos políticos do século XIX. Estúdase tamén neste tema a Revolución Industrial en España e as transformacións sociais que tiveron lugar pola súa causa. Prestarase especial atención á situación de Galicia no século XIX.

1) CONTIDOS

- A guerra da Independencia (1808-1814).
- As Cortes de Cádiz.
- O reinado de Fernando VII (1814-1833).
- A independencia das colonias hispanoamericanas.
- Isabel II e a construción do estado liberal (1833-1868).
- O Sexenio Democrático (1868-1874).
- A Restauración.
- A Revolución Industrial en España.
- As transformacións sociais.

2) OBXECTIVOS

- Coñecer o inicio da crise política do Antigo Réxime en España durante o reinado de Carlos IV e as súas relacións coa Francia revolucionaria.
- Comprender a importancia histórica da guerra da Independencia e a revolución liberal, concretada nas Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
- Interpretar a evolución do reinado de Fernando VII e coñecer o proceso de independencia da América española.
- Entender a evolución do reinado de Isabel II e do Sexenio Revolucionario.
- Analizar as transformacións demográficas e agrarias acontecidas en España entre 1833 e 1874.
- Analizar a evolución dos cambios económicos a raíz da industrialización parcial do país.
- Distinguir os grupos e os conflitos sociais da época.
- Contrastar o progreso cultural e a evolución da obra de Francisco de Goya.
- Comprender as correntes romántica e realista.

- Coñecer as peculiaridades históricas de Galicia durante o séculos XIX.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
- Relaciona as causas da crise do Antigo Réxime en España.
- Distingue os grupos ideolóxicos xurdidos ao final do Antigo Réxime.
- Enuncia acontecementos importantes do reinado de Fernando VII.
- Relaciona cronoloxicamente os principais acontecementos do reinado de Isabel II e do Sexenio Revolucionario.
- Analiza o proceso desamortizador.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Explica os principais feitos da Guerra da Independencia, a súa orixe e os seus motivos, valorando a actuación das Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
- Estuda os cambios sociais, políticos e económicos en España como consecuencia da industrialización do país.
- Sitúa no tempo e recoñece nun mapa histórico os movementos da guerra da Independencia.
- Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo.

5) TEMPORALIZACIÓN

Esta unidade didáctica traballárase co alumnado durante as últimas 10 sesións lectivas previas ao último exame do trimestre, entre finais de novembro e a primeira quincena de decembro.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Coñecer e explicar os acontecementos que deron lugar á crise do Antigo Réxime en España durante o reinado de Carlos IV, así como os grupos ideolóxicos aos que deu lugar.

- Relatar acontecementos relevantes do reinado de Fernando VII e identificar causas, etapas e consecuencias da independencia da América española.
- Coñecer e situar no tempo os principais períodos e acontecementos do reinado de Isabel II e do Sexenio Revolucionario.
- Comprender a importancia e os trazos esenciais da Primeira Revolución Industrial en España.
- Comprender a evolución da sociedade e do movemento obreiro.

CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** O Cádiz das Cortes; A Constitución de 1812; O Manifesto dos Persas; Constitución de 1845; Constitución de 1869; A fraude electoral; A desamortización de Mendizábal. A Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso?; A tese de Nadal; A tese de Artola.
- **Expresión oral e escrita.** O 2 de maio de 1808, cuestións; A Constitución de 1812, cuestións; Constitución de 1845, cuestións; Constitución de 1869, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** O dous de maio de 1808 en Madrid, obra de Goya; mapa histórico e liña do tempo da Guerra da Independencia; mapa histórico e liña do tempo da independencia das colonias americanas; Liña do tempo sobre o reinado de Isabel II; Mapa da rede ferroviaria e principais industrias en España, século XIX.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investiga e opina.
- **Emprendemento.** Pensamento crítico. A Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso?
- **Educación cívica e constitucional.** Analizar a historia de España a través de caricaturas.
- **Valores persoais.** Valora a importancia do sufraxio no século XIX español.

1.e Unidade 5. Imperialismo, guerra e revolución

Nesta unidade os alumnos estudarán a situación das grandes potencias na segunda metade do século XIX, os factores do imperialismo, os grandes imperios coloniais, a administración colonial e os seus efectos. Estudarán tamén a orixe da Primeira Guerra Mundial, o desenvolvemento da guerra e as súas consecuencias, As orixes da Revolución rusa, as revolucións de 1917 e a guerra civil en Rusia. Así mesmo analizarán a colonización de África a través de mapas, analizarán como viviron a guerra os seus protagonistas e recoñecerán o legado do imperialismo, a Gran Guerra e a Revolución rusa.

1) CONTIDOS

- As grandes potencias na segunda metade do século XIX.
- Os factores do imperialismo.
- Os grandes imperios coloniais.
- A administración colonial e os seus efectos.
- A orixe da Primeira Guerra Mundial.
- O desenvolvemento da guerra.
- As consecuencias da Primeira Guerra Mundial.
- As orixes da Revolución rusa.
- As revolucións de 1917 e a guerra civil en Rusia.

2) OBXECTIVOS

- Clasificar os sistemas políticos e os sistemas de alianzas existentes no mundo no período comprendido entre 1870 e 1914.
- Diferenciar as características esenciais da Segunda Revolución Industrial: fontes de enerxía, cambios no traballo e sectores industriais.
- Analizar as repercusións económicas da Segunda Revolución Industrial.
- Interpretar as consecuencias sociais da Segunda Revolución Industrial.
- Establecer xerarquías causais do imperialismo no século XIX e as principais formas de dominio colonial.
- Identificar as potencias imperialistas, localizar en mapas a expansión colonial do século XIX e valorar as consecuencias do imperialismo.
- Establecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a «Gran Guerra» de 1914.
- Coñecer os principais acontecementos da «Gran Guerra» e as consecuencias desta.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.
- Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.
- Diferencia os acontecementos dos procesos nunha explicación histórica, da Primeira Guerra Mundial
- Analiza o novo mapa político de Europa.

- Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución rusa na súa época e na actualidade.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Comprende que é o Imperialismo e explica como influíu na política mundial e nas relacións internacionais.
- Recoñece as conexións que existiron entre o Imperialismo, o colonialismo e a Gran Guerra de 1914.
- Coñece os principais acontecementos da Gran Guerra, a súa relación coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.
- Analiza e explica o mapa político de Europa despois da Primeira Guerra Mundial.
- Estuda a Revolución rusa interpretando a importancia que tivo na Europa do seu tempo e na actualidade.

5) TEMPORALIZACIÓN

Co estudo deste tema comezarase o segundo trimestre. As tres semanas de xaneiro serán adicadas a traballar esta unidade.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- -Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.
- Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.
- Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.
- Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Como era a vida nas trincheiras?; Dúas visións da misión colonizadora (páxina 125); A visión dos colonizados; A vida na retagarda; Os Catorce Puntos de Wilson e dúas opinións sobre o Tratado de Versalles; Cláusulas do Tratado de Versalles; Demandas dos obreiros de San Petersburgo ao tsar en 1905 (páxina 141); O legado do imperialismo, a Gran Guerra e a Revolución rusa.

- **Expresión oral e escrita.** Ultimato de Austria a Serbia (cuestións); Os Catorce Puntos de Wilson, cuestións; As Teses de Abril, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Sufraxio universal. Un colexio electoral en 1891, obra de AlfredBramtot; Mapa da repartición do mundo en 1914 e liña do tempo; Bismarck como o anxo da paz nos Balcáns, caricatura de 1895, mapas das alianzas bismarckianas; As novas armas; Desenvolvemento da Gran Guerra, mapa e liña do tempo; Cartel propagandístico dos sóviets.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investiga sobre a vida cotía durante a Gran Guerra.
- **Emprendemento.** Aplica unha técnica. Analizar a colonización de África a través de mapas.
- **Educación cívica e constitucional.** Análise ética e moral. Debate sobre o alcance da Gran Guerra .
- **Valores persoais.** Análise ética e moral. Como viviron a Gran Guerra os seus protagonistas?

1.f **Unidade 6. O mundo de entreguerras**

Nesta unidade os alumnos estudarán a fráxil recuperación dos anos vinte, a Gran Depresión dos trinta, e o ascenso dos totalitarismos, a Italia fascista, as orixes do nazismo e o réxime totalitario da Alemaña nazi. Verán tamén a formación da URSS e a ditadura de Stalin e descubrirán como foi a loita polos dereitos da muller nestes tempos e como influíu a represión e a propaganda no ascenso dos totalitarismos, así mesmo aprenderán a obter información histórica dunha novela e a facer a análise dunha película.

1) CONTIDOS

- A formación da URSS (1922-1929).
- A ditadura de Stalin (1929-1953).
- Análise da formación da URSS.
- A fráxil recuperación dos anos vinte.
- A Gran Depresión dos anos trinta.
- O ascenso dos totalitarismos.
- A Italia fascista.
- As orixes do nazismo.

2) OBXECTIVOS

- Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.

- Coñecer a evolución económica dos anos vinte.
- Relacionar o crash de 1929 e a Gran Depresión.
- Analizar as circunstancias históricas que conduciron ao auxe dos fascismos en Europa.
- Entender os caracteres diferenciais do fascismo e do nazismo.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Enuncia os principais trazos dos «felices anos vinte».
- Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.
- Explica as causas da crise de 1929.
- Esquematiza as consecuencias e solucións da crise de 1929.
- Realiza un esquema cos trazos característicos dos totalitarismos.
- Compara nun esquema nazismo e fascismo.
- Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Analiza textos, gráficos, mapas e liñas do tempo relacionados cos procesos máis importantes do período de entreguerras.
- Recoñece e valora a importancia dos movementos sufraxistas para a consecución do voto feminino e a igualdade das mulleres ante a lei.
- Analiza distintos factores que provocaron o auxe do fascismo en Europa no período de entreguerras.
- Recoñece o Holocausto como o resultado dun sistema político autoritario e racista e apunta algunha medida para evitar estas situacións no futuro.

5) TEMPORALIZACIÓN

Estudiaremos o tema durante a primeira quincena de febreiro abarcando un total de 8 períodos lectivos.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.
- Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.
- Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** O Pacto Briand-Kellog; A loita polos dereitos da muller; O New Deal de Roosevelt; A radicalización e o medo; A raza aria segundo Hitler; O legado do período de entreguerras; Discurso final do gran ditador.
- **Expresión oral e escrita.** Declaración de SénecaFalls, cuestións; O New Deal de Roosevelt; Ideoloxía fascista, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Manifestación sufraxista en Nova York en 1916; Caricatura antisufraxista; Gráficos sobre a crise; Réximes políticos en Europa en 1938, mapa e liña do tempo; Infografía, cartel con símbolos nazis; Ilustración antisemita dun libro escolar nazi en 1935; Concentración nazi en Núremberg en 1936.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investiga a eliminación da oposición por parte dos nazis.
- **Emprendemento.** Resolve un caso práctico, O avance da extrema dereita en Europa.
- **Educación cívica e constitucional.** Debate: Os principios do totalitarismo: unha ameaza para a democracia..
- **Valores persoais.** A análise dunha película, O gran ditador (páxina 175).

1.g Unidade 7: a segunda guerra mundial

Nesta unidade os alumnos estudarán as causas e o detonante da Segunda Guerra Mundial, a ofensiva do Eixe, o Holocausto e a vitoria aliada, as consecuencias da guerra e a organización da paz. Analizarán os cambios xeográficos territoriais e coñecerán os xuízos de Núremberg e os lugares de memoria do Holocausto, e resolveran un cuestionario sobre a exposición de Exilio e Deportación, que narra a vida de dous galegos encerrados nos campos de concentración e exterminio nazis.

1) CONTIDOS

- As causas e o detonante da guerra.

- A ofensiva do Eixe (1939-1941).
- A vitoria aliada (1942-1945).
- O Holocausto.
- A organización da paz.
- As consecuencias da guerra.
- Análise dos cambios territoriais despois da Segunda Guerra Mundial.
- Lugares de memoria do Holocausto.
- Colaboracionismo e resistencia na guerra.
- Os xuízos de Núremberg.
- Estudo dos desprazamentos de poboación provocados polas guerras.

2) OBXECTIVOS

- Identificar os contendentes e as causas da Segunda Guerra Mundial.
- Sinalar as características, as etapas, os acontecementos e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
- Entender o contexto no que se desenvolveu o holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.
- Elaborar unha narrativa explicativa do deseño da paz e a importancia da creación da ONU.
- Aprender a comentar e comparar mapas históricos.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Sitúa nun mapa as fases do conflito.
- Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.
- Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial, e o identifica como problema mundial ao tratalo dende unha perspectiva galega e española.
- Analiza o proceso de paz posterior á Segunda Guerra Mundial.

4) INDICADORES DE LOGRO

Recoñece os distintos puntos de vista e as formas de actuar de políticos e gobernos dos países que foron invadidos pola Alemaña nazi.

- Sitúa en varios mapas as distintas fases polas que pasou a Segunda Guerra Mundial e relaciónaos cos contidos do tema.

- Comprende por que se alargou a guerra na fronte oriental, pola resistencia de Xapón, ata os bombardeos de Hiroshima e Nagasaki.
- Explica as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial e sitúaaas no tempo e nos distintos lugares xeográficos.
- Coñece as distintas fases de rexeitamento e exclusión social da poboación xudía que culminou no Holocausto e entende como este terrible proceso influíu na conciencia das xeracións posteriores.

5) TEMPORALIZACIÓN

Esta unidade desenvolverase durante a segunda quincena de febreiro e a primeira semana de marzo, para un total de 9 sesións.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.
- Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.
- Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.
- Analizar o deseño da paz que puxo fin á Segunda Guerra Mundial.

CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Protocolo secreto do pacto xermano-soviético; Lugares de memoria do Holocausto; Conferencia de Ialta; Os xuízos de Núremberg; o legado da Segunda Guerra Mundial. Exilio e deportación: Galegos na II Guerra Mundial.
- **Expresión oral e escrita.** Sentenza de Hermann Goering, cuestións, Un interrogatorio, cuestións (páxina 193), Cuestionario Exilio e deportación.
- **Comunicación audiovisual.** Liña do tempo: o camiño cara á Segunda Guerra Mundial; Caricatura do pacto xermano-soviético; Fotografía dos efectos dos bombardeos alemáns sobre Londres en 1941; mapa e liña do tempo: a ofensiva do Eixe; Mapa da guerra no Pacífico; Mapa da guerra na fronte oriental; liña do tempo das ofensivas finais aliadas; táboa sobre a poboación xudía exterminada; Fotografías: Campo de exterminio de Auschwitz-Birkenau (Polonia); Sala dos Nomes, no complexo YadVashem de Xerusalén; Churchill, Roosevelt e Stalin en Ialta, Documental da TVG: Mauthausen, Regreso ao campo da morte, presentación Exilio e deportación.

- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Analizar unha fotografía sobre o bombardeo de Hiroshima e compara co de outras cidades europeas.
- **Emprendemento.** Analizar unhas memorias: O diario de Ana Frank.
- **Educación cívica e constitucional.** Análise ética e moral. Tiveron xustificación as bombas de Hiroshima e Nagasaki?
- **Valores persoais.** Análise ética e moral. O Holocausto.

1.h Unidade 8: España: da crise do 98 á guerra civil

Nesta unidade os alumnos estudarán o desastre do 98, a crise da restauración, o triunfo da República, o Bienio Reformista, o Bienio Conservador e a Fronte Popular e analizarán o papel da muller na Segunda República; estudarán tamén a Guerra Civil Española, coñecendo como era a vida cotiá durante a guerra e as consecuencias posteriores, e as circunstancias de Galicia no primeiro terzo do século XX.

1) CONTIDOS

- O desastre do 98.
- A crise da Restauración (1902-1931).
- O triunfo da República e o Bienio Reformista (1931-1933).
- O Bienio Conservador e a Fronte Popular (1933-1936).
- A Guerra Civil.
- A vida cotiá durante a guerra.
- As consecuencias da Guerra Civil.
- Galicia no primeiro terzo do século XX.

2) OBXECTIVOS

- Diferenciar a época da Restauración borbónica. Bases, partidos e funcionamento do sistema.
- Identificar os problemas políticos da Restauración.
- Explicar a evolución do reinado de Alfonso XIII e da ditadura de Primo de Rivera, e analizar os seus principais problemas.
- Diferenciar a evolución da Segunda República entre 1931 e 1933.
- Diferenciar a evolución da Segunda República entre 1933 e 1936.
- Comprender o desenvolvemento e as repercusións da Guerra Civil.
- Recoñecer a evolución da poboación, a economía e a sociedade española entre 1875 e 1939.

- Analizar a evolución histórica de Galicia nesta época.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Identifica ordenadamente os principais acontecementos do reinado de Alfonso XIII.
- Explica as principais crises internas de España durante o reinado de Alfonso XIII.
- Analiza a Constitución de 1931.
- Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.
- Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.
- Analizar os principais trazos sociais, económicos, políticos e culturais de Galicia neste período.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Sintetiza os grandes problemas nacionais da Restauración.
- Coñece e explica os puntos máis relevantes da Constitución de 1931 e a reacción dos españois a estes cambios constitucionais.
- Coñece os acontecementos máis importantes do inicio, do desenvolvemento e do final da Guerra Civil española e a axuda internacional que recibiron cada un dos bandos.

5) TEMPORALIZACIÓN

O estudo desta unidade comprenderá 9 sesión lectivas, que irán desde a segunda semana de marzo ata finais da 4 semana.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Coñecer a evolución política do reinado de Alfonso XIII e da ditadura de Primo de Rivera, e distinguir os seus principais problemas internos e externos.
- Coñecer a Constitución de 1931 e a política de reformas do Bienio Reformista.
- Distinguir a evolución da Segunda República entre 1933 e 1936, e sinalar problemas relevantes do período.
- Coñecer e explicar o desenvolvemento e a evolución da Guerra Civil.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Por que o Guernica se converteu nun símbolo?; Analizar o papel da prensa na crise do 98; A Semana Tráxica; A Constitución de 1931; O papel

da muller en tempos da Segunda República; Guerra e protección do patrimonio; Os nenos da guerra; Principios do Partido Galeguista.

- **Expresión oral e escrita.** Miguel Primo de Rivera: ao país e ao exército, cuestións; Discurso falanxista; Carta dun brigadista internacional á súa filla.
- **Comunicación audiovisual.** Ilustración que recrea a destrución do Maine o 15 de febreiro de 1898; Barricadas en Barcelona durante a Semana Tráxica; gráfico sobre as eleccións a cortes constituíntes (28-6-1931); Fotografías: A multitude festexou a proclamación da Segunda República; Gráfico sobre as eleccións xerais de 1933; Fotografía de Robert Capa; Fotografías: Vigo; Mitin na campaña polo Estatuto de Autonomía de Galicia.
- **Tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Vídeo sobre a Guerra Civil e a represión franquista.
- **Emprendemento.** Analizar a Guerra Civil a través das cancións.
- **Educación cívica e constitucional.** Estudo da represión franquista en Galicia
- **Valores persoais.** A importancia das reformas republicanas como exemplo de valores democráticos.

1.i Unidade 9: a guerra fría

Nesta unidade os alumnos estudarán a división do mundo en bloques ao finalizar a Segunda Guerra Mundial e a xénese da Guerra Fría, estudarán as distintas etapas: dos inicios á coexistencia pacífica (1947-1953), da coexistencia pacífica á crise dos mísiles (1953-1962), da máxima tensión á crise (1963-1973) e o rebrote e o final da Guerra Fría (1973-1991).

1) CONTIDOS

- A xénese da Guerra Fría.
- Os bloques da Guerra Fría.
- Análise da división do mundo en bloques.
- Dos inicios á coexistencia pacífica (1947-1953).
- Da coexistencia pacífica á crise dos mísiles (1953-1962).
- Da máxima tensión á crise (1963-1973).
- O rebrote e o final da Guerra Fría (1973-1991).

2) OBXECTIVOS

- Interpretar a época dos bloques e a Guerra Fría e as súas etapas.

- Identificar os conflitos acontecidos durante a Guerra Fría.
- Comprender a organización e evolución do bloque capitalista entre 1945 e 1973.
- Diferenciar os cambios sociais acontecidos no bloque capitalista entre 1945 e 1973.
- Describir a evolución do bloque capitalista entre 1973 e 1991, e comprender a incidencia da crise do petróleo de 1973.
- Explicar a evolución do bloque comunista entre 1945 e 1982.
- Sacar conclusións sobre o ocaso do bloque comunista a partir de 1982.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.
- Define os conceptos de «bloques» e de «Guerra Fría».
- Explica os fitos fundamentais do bloque capitalista.
- Identifica o bloque socialista.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Vincula o inicio da Guerra Fría co final da Segunda Guerra Mundial e a imposibilidade de cooperación dos aliados vencedores que dividiu o mundo en dous bloques antagónicos.
- Utiliza textos, caricaturas e fotografías para explicar algúns dos conflitos que sucederon na época da Guerra Fría.

5) TEMPORALIZACIÓN

Traballaremos esta unidade durante 8 sesións, entre finais de marzo e comezos de

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.
- Identificar e situar no tempo e no espazo os conflitos acontecidos durante a Guerra Fría.
- Explicar os trazos básicos do bloque capitalista, e diferenciar a evolución de Estados Unidos, Europa Occidental e Xapón entre 1945 e 1973.
- Explicar os trazos básicos do bloque comunista e apreciar a súa diversidade.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Por que a guerra de Vietnam estremeceu o mundo?; A «cortina de aceiro»; A doutrina Truman; Eu son berlinés.
- **Expresión oral e escrita.** A «cortina de aceiro», cuestións; A doutrina Truman, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Fotografías: Desfile na Praza Vermella de Moscova; Detonación da primeira bomba de hidróxeno; Dous mapas da ameaza nuclear estadounidense e soviética; mapa do mundo durante a Guerra Fría; Fotografía: Porta de Brandenburgo e muro de Berlín; Fotografía: A Primavera de Praga.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investigar sobre algún dos conflitos da guerra fría usando Internet..
- **Emprendemento.** Interpretar unha caricatura sobre a Guerra Fría.
- **Educación cívica e constitucional.** Contraponer os valores de ámbolos dous bloques nun debate en clase..
- **Valores persoais.** O uso das armas atómicas como ameaza ao inimigo.

1.j *Unidade 10: a descolonización e o terceiro mundo*

Nesta unidade os alumnos estudarán o proceso descolonizador que tivo lugar despois da Segunda Guerra Mundial, estudarán a descolonización de Asia e Oceanía, o Oriente Próximo e o continente africano, estudarán tamén o nacemento do Terceiro Mundo.

1) CONTIDOS

- A descolonización.
- A descolonización de Asia e Oceanía .
- Oriente Próximo.
- A descolonización de África.
- O nacemento do Terceiro Mundo.
- Interpretación de caricaturas sobre a descolonización.

2) OBXECTIVOS

- Analizar a descolonización. Causas e etapas.
- Subliñar o proceso de descolonización, os seus ámbitos e consecuencias esenciais.
- Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual”.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.
- Esquematiza as causas que propiciaron a descolonización.
- Esquematiza as consecuencias da descolonización.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Explica o comezo do proceso de descolonización como consecuencia da Segunda Guerra Mundial.
- Explica os feitos máis importantes do proceso de descolonización en Asia, Oceanía e África.
- Explica o concepto de Terceiro Mundo.

5) TEMPORALIZACIÓN

Estudaremos esta unidade entre finais de abril e comezos de maio, durante un total de 8 sesións lectivas.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual”.
- Recoñecer o concepto de descolonización e comprender as súas causas e etapas.
- Comprender a importancia da Conferencia de Bandung e a xeneralización do proceso descolonizador e as súas consecuencias.

* CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Facémonos preguntas. Quen defendeu a resistencia pacífica?; ONU e descolonización; Nacemento do Estado de Israel; Protagonistas da descolonización africana; Desexos dunha nena de Benin.
- **Expresión oral e escrita.** A Conferencia de Bandung, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Caricatura sobre a descolonización africana; eixe temporal: fitos da descolonización de Asia e África; Mapa da independencia e partición da India británica; mapa da descolonización de Asia; Tres mapas do conflito árabe-israelí; Fotografía: Primeiras eleccións democráticas en Suráfrica en 1994; mapa dos países nonaliñados (páxina 263).

- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Investigación e elaboración dunha presentación sobre un proceso de independencia.
- **Emprendemento.** Comprometidos, O legado da descolonización.
- **Educación cívica e constitucional.** Análise ética e moral: Como vive a muller no mundo menos desenvolvido?
- **Valores persoais.** Análise ética e moral: O Terceiro Mundo: a desigualdade persiste.

1.k Unidade 11: o mundo desde 1945 ata a actualidade

Nesta unidade os alumnos estudarán a democracia, o benestar e o cambio social na Europa actual, a importancia de Estados Unidos como unha gran potencia, a Europa do Leste: a URSS e as democracias populares e a desaparición do bloque comunista. Verase tamén a evolución da Unión Europea desde a súa creación, o desenvolvemento de Asia oriental e as tensións e conflitos que se viven en distintos países na actualidade, estudarán o concepto de globalización e algúns retos e problemas do século XXI como a sobreexplotación do planeta e o cambio climático.

1) CONTIDOS

- Europa occidental: democracia e cambio social.
- Estados Unidos, unha gran potencia.
- Europa do Leste: a URSS e as democracias populares.
- A desaparición do bloque comunista.
- A revolución da muller.
- A Unión Europea, unha iniciativa orixinal.
- O desenvolvemento de Asia oriental.
- Tensións e conflitos en América Latina.
- A Cuba castrista.
- Tensións e conflitos en Asia e África.
- As potencias emerxentes no século XXI.
- O mundo islámico, un espazo en tensión.

2) OBXECTIVOS

- Interpretar a situación internacional actual: nova orde internacional, sistema mundial de estados e conflitos.
- Diferenciar a situación internacional actual de Estados Unidos e Xapón, e os seus conflitos.

- Afondar no coñecemento da construción europea e coñecer os conflitos recentes en Europa.
- Sacar conclusións sobre o ascenso de Asia e coñecer e localizar os seus conflitos.
- Comprender as bases da recuperación de Rusia, e analizar os conflitos actuais que a enfrontan aos países veciños.
- Coñecer a importancia estratéxica e os problemas do mundo islámico.
- Comprobar a evolución e os problemas actuais de América Latina e a África subsahariana, e clasificar outros conflitos mundiais.
- Interpretar as fórmulas actuais de entendemento internacional, e valorar o papel da ONU na resolución dos conflitos.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Explica os avances dos réximes soviéticos e do "WelfareState" en Europa
- Sinala o protagonismo internacional de Estados Unidos e de Xapón.
- Recoñece as ampliacións da UE.
- Identifica as potencias emerxentes asiáticas e os seus conflitos.
- Identifica e sintetiza os conflitos do mundo árabe.
- Explica, a través dun cadro resumo, a problemática de América Latina e da África subsahariana.
- Explica a función da ONU e doutros foros.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Define o estado de benestar e como inflúe nel a evolución da economía e da sociedade.
- Estuda a evolución da URSS ata a súa desintegración e as revolucións democráticas da Europa do Leste.
- Analiza a Unión Europea desde o nacemento da CEE e a súa posterior evolución, analizando as sucesivas incorporacións e os retos que se lle expoñen para o futuro.
- Analiza a Unión Europea desde o nacemento da CEE e a súa posterior evolución, analizando as sucesivas incorporacións e os retos que se lle expoñen para o futuro.

5) TEMPORALIZACIÓN

Esta unidade traballarase ao longo das sesións lectivas comprendidas entre a segunda e a derradeira semana do mes de maio.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Comprender a situación internacional actual, as grandes rexións mundiais e as causas dos seus conflitos.
- Analizar o proceso de ampliación e integración de Europa, e diferenciar e localizar conflitos europeos recentes.
- Coñecer os países emerxentes de Asia, e os seus conflitos con países veciños.
- Analizar a posición de Rusia nos contextos mundial e rexional, e explicar as causas dos seus conflitos territoriais e económicos.
- Diferenciar o mundo islámico, e coñecer algúns dos seus conflitos recentes.
- Coñecer características e problemas de América Latina e da África subsahariana, e mostrar o seu coñecemento doutros conflitos mundiais actuais.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** Facémonos preguntas Podemos vivir sen as novas tecnoloxías nun mundo globalizado?; Os símbolos da UE; Os Tratados de Roma; A revolución da muller; A perestroika; Os populismos latinoamericanos; A globalización ten historia.
- **Expresión oral e escrita.** Discurso de Barack Obama, cuestións; Os «inimigos do pobo», cuestións; Cambio climático e vida cotiá, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Gráfico: evolución do prezo do petróleo; gráfico: desemprego e crise dos anos setenta; Mapa: as ampliacións da Unión Europea; Eixe temporal: A formación da UE; Fotografía: Atentado contra as torres xemelgas en Nova York o 11 de setembro de 2001; Mapa: A formación da CEI (1991); eixe temporal: A caída do comunismo en Europa do Leste; Fotografía: Ataque estadounidense a Afganistán tras o 11-S.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Elaboración dunha presentación sobre os conflitos armados no mundo actual.
- **Emprendemento.** Análise da influencia da globalización na vida diaria
- **Educación cívica e constitucional.** Análise científica: Como se produciu a crise económica de 2007?

1.1 Unidade 12: España, da ditadura á democracia

Nesta unidade os alumnos estudarán o período da posguerra en España, os primeiros anos do franquismo e as etapas posteriores ata o final da ditadura, pasarán logo a estudar a etapa da transición española na que falarán da constitución de 1978, o Estado das Autonomías, os sucesivos gobernos e os cambios económicos e sociais da España democrática, afondarán na Galicia do franquismo e da actualidade.

1) CONTIDOS

- Os primeiros anos do franquismo (1939-1949).
- Afianzamento do réxime e desarrollismo (1950-1973).
- O final da ditadura (1973-1975).
- Galicia no franquismo.
- A vida cotiá no franquismo.
- A resistencia dos maquis.
- Unha transición sen ruptura.
- A Constitución de 1978 e o Estado das Autonomías.
- Os gobernos do PSOE (1982-1996).
- A alternancia PP-PSOE (1996-2015).
- Cambios económicos e sociais na España democrática.
- Galicia na actualidade.

2) OBXECTIVOS

- Diferenciar as etapas do franquismo e os fundamentos do réxime franquista.
- Estudar a política interior do réxime franquista e a súa evolución entre 1939 e 1975.
- Recoñecer a composición da oposición interna e externa.
- Interpretar a política exterior do réxime franquista e a evolución das súas relacións internacionais.
- Explicar as transformacións operadas na evolución económica do franquismo, diferenciando etapas e características de cada etapa.
- Describir a evolución temporal da poboación e da sociedade durante o franquismo.
- Coñecer a evolución histórica de Galicia entre 1939 e 1975.
- Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975.
- Integrar o labor do primeiro Goberno da UCD e os principios básicos da Constitución de 1978.

- Explicar o labor dos Gobernos da democracia entre 1979 e 1982.
- Identificar as políticas levadas a cabo polos Gobernos da democracia entre 1996 e 2011.

3) ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

- Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco.
- Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.
- Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición.
- Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.
- Resume as medidas dos Gobernos entre 1979 e 1996.
- Resume as principais medidas dos Gobernos democráticos entre 1996 e 2011.

4) INDICADORES DE LOGRO

- Estuda a España da posguerra e as diferentes fases polas que pasou a ditadura de Franco desde 1939 ata 1975.
- Coñece e explica os sucesos máis importantes que propiciaron o cambio na sociedade española da transición.
- Coñece o problema do terrorismo en España, nomea algúns grupos terroristas da época: ETA, GRAPO etc. e explica o que é a Asociación de Vítimas do Terrorismo, cando se creou e cales son os seus fins.
- Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo.

5) TEMPORALIZACIÓN

A derradeira unidade estudarase nas 8 primeiras sesións do mes de xuño, como paso previo aos derradeiros exames.

6) CRITERIOS MÍNIMOS DE AVALIACIÓN

- Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.

- Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.
- Comprender o concepto de Transición democrática e recoñecer os inicios do proceso.

7) CONTIDOS TRANSVERSAIS

- **Comprensión lectora.** A represión da masonería e o comunismo; A resistencia dos maquis; A vida cotiá no franquismo; Mensaxe do rei Xoan Carlos I na súa coroación; A Constitución de 1978.
- **Expresión oral e escrita.** Os pactos con Estados Unidos, cuestión; O Congreso de Múnic, cuestións; O 11-M, cuestións.
- **Comunicación audiovisual.** Fotografía: Entrevista entre Hitler e Franco en Hendaia en 1940; Cartel falanxista; dous gráficos sobre o crecemento económico; Fotografía: Carga policial contra unha manifestación de estudantes en Madrid en 1968; eixe temporal: evolución do franquismo; fotografías: Adolfo Suárez xura o seu cargo; Coroación de Xoan Carlos I; Foto: Tejero irrompe no Congreso dos Deputados; Eixe temporal: Cronoloxía da transición.
- **O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación.** Elaboración dunha presentación sobre a evolución de España entre 1996 e 2011.
- **Emprendemento.** Aplica unha técnica: Analizar a Constitución de 1978.
- **Educación cívica e constitucional.** Os valores da actual democracia española..
- **Valores persoais.** Rexeitamento das ditaduras como forma de goberno.

2.7 Concrecións metodolóxicas

Traballar de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante; o docente pasa a ser un xestor de coñecemento do alumnado e o alumno ou a alumna adquire un maior grao de protagonismo.

En concreto, na área de Xeografía e Historia:

Necesitamos adestrar de xeito sistemático os procedementos que conforman a estrutura da materia. Se ben a finalidade da área é adquirir coñecementos esenciais que se inclúen no currículo básico. O alumnado deberá desenvolver actitudes conducentes á reflexión e análise sobre os grandes feitos históricos, as súas vantaxes e as implicacións éticas que en

ocasiões consideran. Para iso necesitamos certo grao de adestramento individual e traballo reflexivo de procedementos básicos da materia: a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a argumentación en público e a comunicación audiovisual.

Nalgúns aspectos da área, o traballo en grupo colaborador achega, ademais do adestramento de habilidades sociais básicas e enriquecemento persoal desde a diversidade, unha ferramenta perfecta para discutir e afondar en contidos dese aspecto.

Por outro lado, cada alumno parte dunhas potencialidades que definen as súas intelixencias predominantes, enriquecer as tarefas con actividades que se desenvolvan desde a teoría das intelixencias múltiples facilita que todos os escolares poidan chegar a comprender os contidos que pretendemos adquirir para o desenvolvemento dos obxectivos de aprendizaxe.

Na área de Xeografía e Historia é indispensable a vinculación a contextos reais, así como xerar posibilidades de aplicación dos contidos adquiridos. Para iso, as tarefas competenciais facilitan este aspecto, que se podería complementar con proxectos de aplicación dos contidos.

2.8 **Materiais e recursos didácticos**

Os materiais cos que profesorado e alumnado traballarán nesta materia son os seguintes:

- Libro de texto: Historia. Serie Descubre. Proxecto Saber Facer. Ed. Santillana.
- Mapas, textos, gráficas e fotografías de carácter histórico.
- Un caderno de tamaño A4 ou un clasificador para realizar as tarefas escritas: esquemas, resúmenes, actividades, etc.
- Material audiovisual relacionado coa historia. Cobra especial protagonismo en caso da educación telemática, pois haberá que substituír parte das explicacións presenciais do docente.
- Na aula dispónse de ordenador con conexión a internet, proxector e encerado dixital.
- Internet, material dixital e aula virtual, elementos vitais como vehículos do ensino telemático.

2.9 **Instrumentos de avaliación. Procedementos criterios de avaliación, cualificación e promoción**

Tendo en conta os criterios de avaliación xerais indicados ao comezo desta programación, ademais daqueles outros que se foron concretando ao longo de cada unha das unidades

didácticas que forman parte desta materia, cómpre agora salientar cal é o proceso de cualificación e por conseguinte promoción de curso segundo os criterios antes referidos.

Realizarase unha avaliación inicial do alumnado co obxecto de poder adaptar a programación ás características do mesmo.

Algúns dos procedementos e instrumentos que se poden empregar para avaliar o proceso de aprendizaxe:

- Observación sistemática
- Observación directa do traballo na aula.
- Observación directa sobre a participación e interese e a súa actitude favorable.
- Analizar as producións dos alumno.
- Caderno de clase.
- Resumes.
- Actividades en clase (problemas, exercicios, respostas a preguntas etc.).
- Traballos monográficos.
- Traballos de investigación.
- Avaliar as exposicións orais dos alumnos
- Debates.
- Postas en común.
- Realizar probas específicas.
- Exposición dun tema, en grupo ou individualmente.

- Instrumentos de avaliación para cada estándar de aprendizaxe

Os criterios de avaliación serán o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describe o que se quere valorar e que o alumnado debe lograr. Os instrumentos de avaliación que utilizaremos serán os seguintes:

- **Instrumentos de observación (O):** do traballo do alumnado na aula, individualmente e en grupo, anotando o que corresponda no caderno de aula do profesor (CAAdP).
- **Instrumentos de produción (P) do alumnado:** revisaranse periodicamente os cadernos individuais e recolleranse traballos escritos ou en soporte TIC producidos polo alumnado, individualmente ou en pequeno grupo. En ámbolos dous casos anotárase a cualificación que corresponda no CAAdP.
- **Probas orais (PO):** respostas individuais a preguntas do profesor, participación en debates e postas en común, anotando a cualificación que corresponda no CAAdP.

- **Probas escritas (PE):** realizaranse un mínimo de dúas (2) por avaliación, pero tamén forman parte destas as probas de produción, pois son escritas.

Bloque	Estándar de aprendizaxe	Instrumento de avaliación
Bloque 1 O século XVIII en Europa ata 1789	B1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	P, PO, PE
	B1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	PO, PE
	B1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúns monarquías.	P, PE
	B1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	P, PO
	B1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	O, P, PO
Bloque 2 A Era das Revolucións Liberais	B2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	P, PO, PE
	B2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	P, PO, PE
	B2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	P, PE
	B2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	P, PE
	B2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	O, P, PO
Bloque 3 A Revolución Industrial	B3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	O, P, PE
	B3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	O, P, PO
	B3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	O, P, PO
	B3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	P, PE
	B3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia	P, PE

	dos cambios económicos en España.	
	B3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	O, P, PE
Bloque 4 O Imperialismo do Século XIX a I Guerra Mundial	B4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	P, PO, PE
	B4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	O, P, PO
	B4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	O, P, PO
	B4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	P, PO, PE
	B4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	P, PO, PE
	B4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	P, PO
	B4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	P, PO, PE
	B4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	P, PO, PE
	B4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	P, PO, PE
Bloque 5 A época de entreguerras (1919-1939)	B5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	P, PO
	B5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	P, PE
	B5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	P, PO
	B5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	P, PE
	B5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	P, PE
	B5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	P, PE
Bloque 6 As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)	B6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	P, PE
	B6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	P, PO
	B6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	P, PO
	B6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	P, PO, PE

	B6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	P, PO, PE
	B6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	O, P, PE
	B6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	P, PO
	B6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	P, PO, PE
	B6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	P, PO, PE
Bloque 7	B7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "WelfareState" en Europa.	O, P, PO
A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético	B7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	O, P, PO
	B7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	P, PO
	B7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	O, P, PE
	B7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	O, P, PO
Bloque 8	B8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	P, PO
O mundo recente entre os Séculos XX e XXI	B8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	O, P, PO
	B8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	O, P, PO
	B8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	O, P, PE
	B8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	O, P, PE
	HB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	O, P, PO
	B8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	O, P, PO
Bloque 9	B9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	O, P, PO, PE
A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do	B9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	O, P, PO
	B9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	O, PO
	B9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e	O, P

Século XX e principio do XXI	gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	
Bloque 10 A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía	B10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	O, P, PO
	B10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	P, PO
	B10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	P, PE
	B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	P, PE
	B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	P, PE
	B10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	O, P, PO
	B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	O, P, PO

Tendo en conta os criterios de avaliación xerais indicados ao comezo desta programación, ademais daqueles outros que se foron concretando ao longo de cada unha das unidades didácticas que forman parte desta materia, cómpre agora salientar cal é o proceso de cualificación.

Realizarase unha avaliación inicial do alumnado co obxecto de poder adaptar a programación ás características do mesmo.

- CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN.

As cualificacións serán o resultado dos seguintes aspectos:

- **As probas e traballos a entregar/presentar: 70 % da nota da avaliación**

En cada avaliación o alumnado realizará até dous tipos de proba que perseguen unha finalidade diferente. Tamén realizarán traballos quer individuais quer en grupo. Todas estas propostas serán avaliadas e ponderadas como segue, de xeito que no seu conxunto, supoñan o 70% deste apartado:

- **Tipo test:** realizaranse ao final de cada tema co obxectivo de facer un primeiro estudo dos conceptos máis esenciais. Este tipo de probas representan neste apartado de probas un **20%** do resultado.

- **Tipo desenvolvemento:** realizarase ao final do trimestre co fin de que o alumnado demostre a súa destreza competencial en exercicios típicos da materia a base de diferentes fontes de información. A intención última é que consigan interpretar fontes e ofrecer unha explicación coherente e razoada sobre o tema proposto na proba, e que xa previamente foi abordado na aula durante a avaliación.

- **Traballos a presentar/entregar:** realizaranse ao longo da avaliación, de extensión variábel e de temática central/ampliación para o tema en curso. Dedicaráselle tempo de aula e casa e acordarase co alumnado a data razoábel de entrega e exposición.

Tanto probas de desenvolvemento como traballos contribúen a este apartado cun **80%** do resultado.

- **Traballo diario: na aula, na casa e a nota do caderno: 30% da nota**

O caderno da clase: Hai que ter un caderno de clase que sexa de uso exclusivo para esta materia. Nel faranse os exercicios (anotando a páxina do libro na que están e copiando o enunciado se for preciso) e os apuntes ou esquemas que se fagan na clase. Os cadernos serán revisados diariamente a medida que se traballa na aula e aleatoriamente cada vez que lle corresponda corrixir na aula ao alumno/a. Debe conter a secuencia dos apuntamentos e as actividades diarias, incluída a mención a tarefas desenvolvidas en formato dixital. Terase en conta:

- Se o alumno realiza diariamente as tarefas asignadas. Orde na secuencia.
- Se reflexa una comprensión da materia estudada con respostas personalizadas.
- Se está debidamente presentado en tempo e forma.

Para aquel **alumnado con máis dificultade e necesidades educativas especiais**, co que estea previsto traballar con reforzo e ACI o departamento aplicará cunha maior flexibilidade

as porcentaxes de ponderación que irían aos seguintes valores: 60%- 40%, respectivamente.

2.10 Criterios de promoción

Para superar a materia neste curso, será indispensable ter acadado unha nota media de 5 entre as tres avaliacións. Caso non conseguise a mínima nota para o aprobado, o alumnado contará cunha proba de recuperación no inicio do trimestre seguinte onde se avaliará mediante unha proba similar ás realizadas durante o trimestre dos estándares e competencias por superar. Será o valor máis alto o que se utilizará para o cálculo da media global da materia. Se á altura da 3ª avaliación, a media dos tres trimestres non acada o 5, tal e como se recolle nesta programación, o alumnado terá que iniciar un programa de seguimento de materia suspensa para preparar a última proba, a da Avaliación Final, en xuño deste curso 2022-2023.

A media final calcúlase a partir das medias coas notas de avaliación redondeadas que aparecen no boletín de final de trimestre.

Segundo o recollido no Regulamento de Réxime Interno do IES, a falta reiterada a clase pode provocar a imposibilidade de avaliar ao alumnado, polo que chegado o caso se os docentes non teñen mecanismos de avaliación como probas escritas, tarefas e traballos, o resultado será o suspenso da materia.

Rubricas

Rúbrica para a observación na aula

Indicadores	Mellorable	Moi ben	Excelente	Puntuación
Valores	0 puntos	1 puntos	2 puntos	
Asistencia e puntualidade	Nunca ou case nunca	Algunha vez	Sempre	
Realiza tarefas na casa/aula				
Atención nas explicacións.				
Caderno completo e boa presentación.				
Entrega traballos no prazo fixado.				

Ten bo comportamento				
Utiliza fontes de información.				

Rúbrica para traballo en grupo

NIVEIS DE ADQUISICIÓN			CUALIFICACIÓN S
Indicadores	Si	No	
Ten unha actitude positiva e colaboradora cara o traballo			
Estivo receptivo/a as críticas e suxestións do grupo			
Sempre entrega a tempo o que lle corresponde e o equipo non ten que traballar nas súas responsabilidades			
Faise responsable do seu traballo e o entrega coa máxima calidade.			
Respecta os demais membros do grupo.			
Apoia os seus compañeiros axudando e aconsellando se é necesario.			

2.11 Indicadores de avaliación do proceso de ensino

Aos indicadores de logro especificados en cada unha das unidades didácticas expostas anteriormente nesta programación didáctica hai que engadirles os seguintes, que son os xenéricos ao estudo da historia.

- Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo.
- Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos axeitadamente.
- Analiza textos e interpreta esquemas relacionados con aspectos propios de cada período histórico.
- Comprende as causas e as consecuencias dos feitos históricos.
- Explica por escrito as etapas dun feito histórico concreto.
- Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.
- Identifica e describe fontes escritas e non escritas, explicando a necesidade de fontes para escribir a historia.
- Busca información, identifica e explica os resultados obtidos na súa investigación.
- Identifica e describe as fontes históricas que utilizan os historiadores, como bibliotecas, arquivos, etc.

2.12 Medidas de atención á diversidade

Terase en conta o tratamento da diversidade do alumnado con respecto ós diferentes ritmos de aprendizaxe, polo que orientarase a intervención en función desta variedade. Daquela, empregaranse recursos básicos para desenvolver distintas estratexias de ensino para facilitar as aprendizaxes do alumnado en función das súas necesidades concretas. Isto esixe un tratamento en diferentes niveis de profundidade dos contidos, tendo en conta que o texto expositivo e as actividades de síntese desenvolverán os contidos básicos da materia.

Ademais elaboraranse actividades que terán distintos niveis de dificultade e incluíranse actividades de reforzo e de ampliación para cada un dos temas que conforman o libro de cada alumno/a.

2.13 Elementos transversais

En cada unha das unidades didácticas descritas nesta programación foise facendo referencia ao tratamento concreto dunha serie de aspectos transversais. Polo tanto agora non queda máis que facer un resume global, e en conxunto, deses temas respecto da globalidade da materia. Xa que logo estes son os temas transversais e a súa presenza e tratamento na programación de Xeografía e Historia de 4º ESO.

1) COMPRENSIÓN LECTORA:

Fundamentalmente proporase en cada unidade didáctica a lectura dun texto relacionado cos contidos a traballar. Asemade nalgúns casos pedirase a elaboración de redaccións sobre algún dos aspectos tratados no tema.

A lectura dos textos será individual, pero tamén en grupo. Ao remate da mesma proporase a realización de debates coa finalidade de avaliar a comprensión do texto.

2) EXPRESIÓN ORAL E ESCRITA:

En relación co aspecto anterior e complementándoo, proporase a redacción de textos e a exposición oral de traballos sobre eses textos ou outros distintos. En todo caso cada un deles relacionado coa materia explicada.

3) COMUNICACIÓN AUDIOVISUAL:

Xunto coas novas tecnoloxías e un aspecto moi importante no traballo na clase. Aproveitando os fondos audiovisuais cos que conta o centro, máis aqueles outros aos que se pode acceder por internet, as explicacións do libro de texto e do material escrito co que se traballa, complementaranse co visionado de anacos de películas, documentais e/ou reportaxes sobre os temas obxecto de estudo.

4) TRATAMENTO DAS TIC:

Van ser un aspecto moi importante desde o punto de vista metodolóxico porque hai recursos informáticos útiles para traballar cos materiais de historia.

5) EMPRENDEMENTO:

Con este tema transversal o que se busca é conseguir que o alumnado se mostre interesado por aquelas actividades que supoñen unha ferramenta moi importante, non só para a procura de información ou para a adquisición de materiais audiovisuais existentes na Rede, senón tamén para a elaboración de traballos, presentación, gráficas mediante o uso das novas tecnoloxías. Así permitírase ao alumnado o coñecemento de programas para poñer de manifesto a súa capacidade creativa e innovadora á hora de levar a cabo proxectos emprendedores en relación coa historia.

6) EDUCACIÓN CÍVICA E CONSTITUCIONAL:

O estudo da historia permite achegarse ao coñecemento doutras culturas distintas, xa no tempo, xa no espazo, polo que o alumnado aprende normas cívicas, de comportamento e sobre todo o respecto pola cultura diferente da propia e polos dereitos dos demais. Así pois é un valor importante a transmitir a través do coñecemento histórico, que en ningún caso pode quedar de lado.

2.14 Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da PDA.

Ao igual que nas restantes materias que son responsabilidade deste departamento o seguimento, avaliación e, se é o caso, modificación desta programación, farase nas reunións conxuntas de tódolos membros do departamento. Estas reunións teñen unha periodicidade mensual, polo que fundamentalmente nas que se celebren a comezos de trimestre, ademais de valorar os resultados académicos do alumnado, observarase o cumprimento dos contidos e demais aspectos programados, para, se fose necesario, proceder as modificacións requiridas.

Xa que logo, a revisión da programación didáctica é un proceso de seguimento continuo, co fin de permitir calquera modificación sen ter que esperar ao final de curso. Está claro que calquera modificación será logo comunicada ao alumnado para que teñan coñecemento dela.

Con todo, ao remate do curso o departamento fará unha avaliación final da programación que pasará a estar recollida.

